

DIGITALNA EKONOMIJA I DIGITALIZACIJA MEDIJA

Rezime

Digitalna tehnologija je u ovom veku korenito redizajnirala noseće oblike poslovanja, sisteme obrazovanja, rasonode, kao i načine pružanja javnih usluga. Promene su sve očiglednije i radikalnije na nivou pojedinaca, organizacija bez izuzetaka i društva u celini.

U radu je najpre učinjen pokušaj eksplikacije sadržajne obuhvanosti fenomena digitalizacije, posebno sa aspekta različitih opsega digitalne ekonomije kao nove razvojne paradigme. Potom je fenomen digitalizacije posmatran u svojstvu pokretača savremenog društvenog i ekonomskog razvoja. Detaljno je prezentovana strukturu Indeksa digitalne ekonomije i društva kao pokazatelja dostignutog nivoa digitalizacije zemalja EU. Najzad, istaknute su posebnosti procesa digitalizacije u medijskim organizacijama.

Cljučne reči: digitalizacija, digitalne tehnologije, digitalna ekonomija, indeks digitalne ekonomije i društva, digitalizacija medija.

UVOD

Era digitalne ekonomije predstavlja primenu digitalnih mogućnosti na procese, proizvode i sredstva sa ciljem unapređenja efikasnosti, povećanja vrednosti za kupce, upravljanja rizikom i otkrivanja novih mogućnosti monetizacije.

Za napredno čovečanstvo život postaje jednostavno nezamisliv bez prisustva digitalnih tehnologija. One su postale sastavni deo svakodnevnog života ljudi i nastojanja za promenama, uspešnog pozicioniranja države, organizacija i pojedinaca od globalnog do lokalnog nivoa. Danas se uspeh pojedinih zemalja pripisuje procesima najšire digitalizacije koji savremenom društvu pružaju različite mogućnosti bržeg razvoja

Da bi u digitalnoj ekonomiji kompanije postale konkurentne moraju da poseduju sposobnost korišćenja benefita koje pruža tehnologija kako bi dostigle ključne dimenzije trgovine digitalnog doba: neposrednost, ponovno posredovanje, znanje i inovacije, internet umrežavanje i virtuelizaciju.

U radu je dat osvrt na: a) sadržajnu obuhvanost i različite opsege digitalne ekonomije, b) digitalizaciju u svojstvu pokretača društvenog i eko-

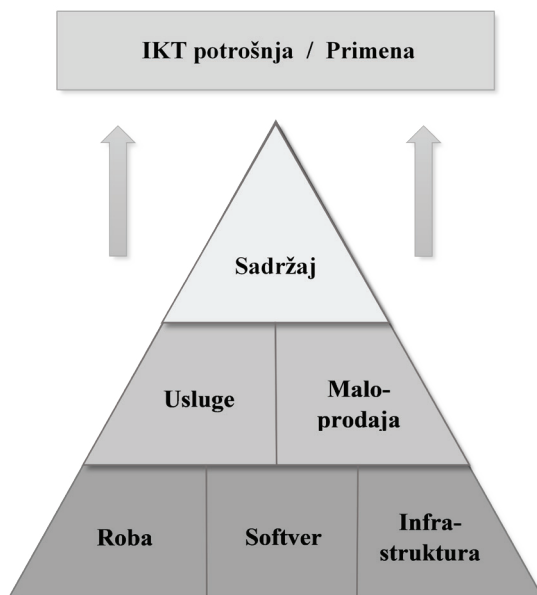
² pof.cvet@gmail.com

nomskog razvoja, c) strukturu Indeksa digitalne ekonomije i društva (*The Digital Economy and Society Index – DESI*) kao pokazatelja dostignutog nivoa digitalizacije zemalja EU i d) specifičnosti digitalizacije medija.

ERA DIGITALNE EKONOMIJE

Digitalna ekonomija je u širem društvu predstavljena 1990-ih, kada se još bavila usvajanjem interneta. Uglavnom se razmišljalo o uticaju interneta na ekonomiju, ali je njegova uloga bila potcenjivana nekoliko godina. Definicija digitalne ekonomije se od tada stalno menja i širi. Iako se pojavljuju određene konture, još uvek je veoma teško proceniti kada će opšteprihvaćena definicija uspeti da ugleda svetlost dana. Ta činjenica se delom može pripisati izraženom intenzitetu i promenljivoj prirodi IK tehnologija. Na slici 1 data ilustracija je subsektorske tipologije IKT sektora (slika 1).

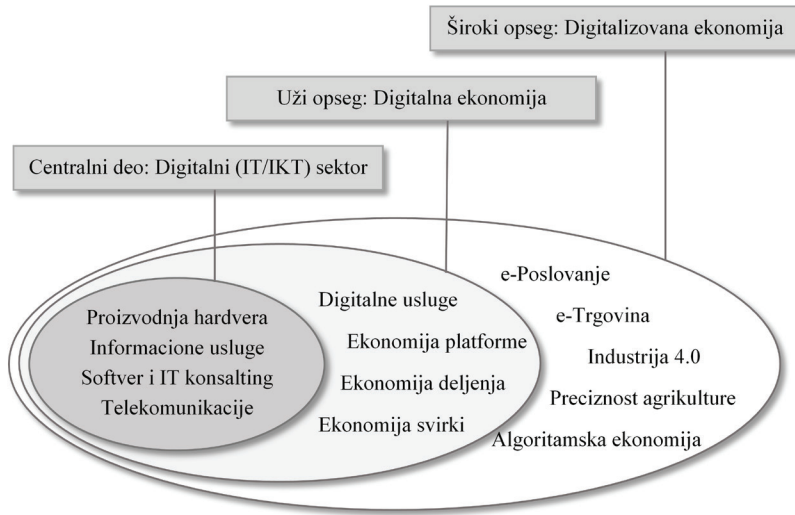
Slika 1. Struktura IKT sektora

Izvor: Bukht & Heeks, 2017.

Jedan broj istraživača ukazuje da potrebu razlikovanja tri nivoa sadržajne obuhvatnosti kategorije digitalne ekonomije; širi opseg (digitalizovana ekonomija), uži opseg (digitalna ekonomija) i centralni deo – IKT sektor (slika 2).

Slika 2: Obuhvatnost koncepta digitalne ekonomije

Izvor: Bukht & Heeks, 2017.

Digitalna ekonomija označava novu razvojnu paradigmu kojom se objašnjava niz privrednih, društvenih i kulturnih promena koje sa sobom donose digitalne tehnologije u okviru kojih vodeća uloga pripada Internetu (Vidas Bubanja, M., & Popovčić Avrić, 2018: 783). Snaga digitalne ekonomije se bazira na znanju kao ključnom razvojnom resursu, efikasnom prenosu znanja, fokusu na tražnji, uspostavljanju poslovnih odnosa (tabela 1).

Tabela 1: Ključne osobine tradicionalne i digitalne ekonomije

<i>Digitalna ekonomija</i>	<i>Tradicionalna ekonomija</i>
Znanje predstavlja ključni razvojni resurs	Dominantan značaj fizičkih resursa
Niske barijere ulaska na tržište	Visoke barijere ulaska na tržište
Samoposluživanje potrošača	Pomoć kupcima od strane prodajnog osoblja
Moć ima onaj ko prenosi znanje	Moć ima onaj ko poseduje znanje
Ekonomija brzine fokusirana na tražnju	Ekonomija obima fokusirana na ponudu
Fokus na uspostavljanje poslovnih odnosa	Fokus na realizaciju poslovnih aktivnosti

Pilagođeno prema: Vidas Bubanja & Popovčić Avrić, 2018: 783.

Za razvoj digitalne ekonomije neophodno je imati ravnomerno razvijene sledeće infrastrukturne segmente: fizičko-tehnološke, normativne i institucionalne, edukativne, bezbednosne, poslovne i preduzetničke (Lazović, & Đuričković, 2018: 91). Kao i kod svake substrukture, tako i kod digitalne ekonomije, ukoliko jedan od preduslova nije ispunjen, ili zaostaje u razvoju nije moguće ostvariti puni efekat celokupnog sistema. Mnoge zemlje i sistemi prošli su neprijatna iskustva zapostavljajući neke od ovih preduslova i onda se ulaganja u razvoj digitalne ekonomije ne mogu u potpunosti valorizovati. Zato je u cilju uspešne implementacije digitalizacije

neophodna osmišljena i dobro upravljana strategija, kako celovitog razvoja digitalne ekonomije, tako i razvoja svakog od pojedinačnih preduslova.

Digitalne tehnologije predstavljaju moćan alat za oslobađanje kreativnog potencijala i znanja koje se nalazi u ljudima. Međutim, sa stanovišta sagledavanja potencijalnih učinaka digitalnih tehnologija na kvalitet ključnih ekonomskih performansi daleko je značajniji njihov multiplikativni efekat na rast proizvodnje. Zbog toga je sve očiglednije da spremnost pojedinih zemalja da razvijaju i koriste digitaizaciju istovremeno u značajnom stepenu govori i o kvalitetu njenih ekonomskih performansi.

Za napredno čovečanstvo život postaje jednostavno nezamisliv bez prisustva digitalnih tehnologija. Informacioni biznis postao je dominantan globalni trend. Na Forbesovoj listi najbogatijih pojedinaca u 2022. u prvih 10 nalazi se čak 6 iz sfere IT odnosno, informacionog biznisa (tabela 2).

Tabela 2: Najbogatiji pojedinci na svetu prema Forbesovoj listi u 2022. godini

Rang	Ime	\$ Milijarde	Zemlja	Korporacija	Industrija
1	Elon Mask	219	SAD	Tesla SpaceX	Automobili
2	Džef Bezos	171	SAD	Amazon	Tehnologija
3	Bernard Arnault I familija	158	Francuska	LVMH	Moda i maloprodaja
4	Bil Gejts	129	SAD	Microsoft	Tehnologija
5	Varen Bafet	118	SAD	Berkshire Hathaway	Finansije & Investicije
6	Lari Pejdz	111	SAD	Google	Tehnologija
7	Sergej Brin	107	SAD	Google	Tehnologija
8	Lari Elison	106	SAD	software	Tehnologija
9	Stiv Balmi	91,4	SAD	Microsoft	Tehnologija
10	Mukeš Ambani	84	Indija	diversified	Diversifikovana proizvodnja

Izvor: Source: Forbes Magazine, n.d.

DIGITALIZACIJA KAO POKRETAČKA SNAGA DRUŠTVENOG I EKONOMSKOG RAZVOJA

Znanje je u ovom veku postalo glavna pokretačka snaga ekonomskog i društvenog razvoja zemalja. Rezultati većeg broja istraživanja pokazuju da upotreba digitalnih tehnologija podstiče unapređenje konkurentnosti ekonomskih subjekata i zemalja (Ollo-López & Aramendía-Muneta, 2012). Može se reći da se savremena privreda nalazi usred duboke transformacije, podržane snažnim razvojem digitalizacije u svim sferama društva (Nedić et al., 2014). Sveobuhvatna digitalizacija privrede i društva menja životni stil i oblasti interesovanja ljudi redefinišući istovremeno ključne principe poslovanja kompanija (Carayannis et al., 2006). „Digitalna transformacija u poslu čini integraciju digitalnih tehnologija u sve sfere poslovanja koje donose promene i poboljšanja u istom, samo i samo ako se sprovodi u pravo vreme, sa potpuno obrazovanim ljudima” (Đoković et al., 2021: 10).

Proces digitalizacije privrede i društva ima nesporan značaj za ekonomski rast. Međutim, kvantifikacija istog se veoma razlikuje u empirij-

skim istraživanjima pojedinih autora. Pritom su brojne studije nedvosmisleno potvrdile da manje investicije u razvoj i primenu digitalnih tehnologija *per se* znače sporiju putanju zemlje prema ekonomiji znanja i nižu stopu njene inovativnosti sa pratećim negativnim posledicama ne samo po kvalitet ekonomskih performansi preduzeća i zemalja već i po intenzitet poželjnih društvenih transformacija (Atkinson & Ezell, 2012).

Ekonomisti ukazuju na činjenicu da na rast prosečne produktivnosti rada ključni uticaj imaju istraživački i tehnološki intenzivni sektori proizvodnje (Brynjolfsson, & Hit, 2000). Na makro planu, ekonomski uticaj digitalnih tehnologija se ogleda u stimulisanju unapređenja inovativnosti i konkurentnosti, kao i realizaciji koncepta održivosti.

Razvoj digitalnog sektora, a posebno Interneta, revolucionarno menja tehniku odvijanja međunarodne trgovine mnogih novih, ali i postojećih proizvoda i usluga. U mreženost radikalno povećava količinu i vrednost informacija dostupnih pojedincima, preduzećima i državama, omogućujući im pri tom ostvarivanje superiornijih ekonomskih performansi (Mann, & Rosen, 2001.) Transformišući okruženje, digitalne tehnologije su obezbedile ambijent koji pogoduje unapređenju inovativnosti i rastu produktivnosti, kreiranju brojnih mogućnosti koje su u funkciji povećanja životnog standarda ljudi (Atkinson, 2004; 2007).

Efektivna upotreba digitalnih tehnologija podrazumeva visoko obrazovanu i dobro osposobljenu radnu snagu. Digitalizacija privrede i društva omogućava nove radne aranžmane (rad kod kuće, rad sa skraćenim i fleksibilnim radnim vremenom), uvećano kodifikovanje znanja i smanjivanje troškova difuzije znanja. Pored toga, digitalne tehnologije su glavni materijalni oslonac savremenog načina života. Masovno se koriste na poslu, u svakodnevnom životu, kulturi, zabavi, slobodnom vremenu. Gotovo da ne postoji sfera ljudske delatnosti u kojoj se ne oseća njihov uticaj (Lazović, & Đuričković, 2018).

Među ekonomskim analitičarima postoji široko rasprostranjen konsenzus da je ekonomski rast najvećim delom funkcija inovacija. Inovacije u oblasti digitalnih tehnologija omogućavaju veću ekonomsku efikasnost, širu paletu dostupnih roba i usluga po nižim cenama što, skupa deluje na rast blagostanja ljudi (Bryce, 2014). Naravno, samo zato što istorijski dokazi koji povezuju inovacije i dugoročni rast otkrivaju nedvosmislen i neporeciv pozitivan odnos, kratkoročni poremećaji uzrokovani tehnološkim promenama neće biti nešto što će pojedinci, poslovni subjekti ili kreatori javnih politika moći da prenebregnu. Zbog toga su stavovi prema inovacijama i preduzetništvu od izuzetnog značaja u vremenu sveopšte digitalizacije privrede i društva. Politika orijentisana na najširu komercijalnu valorizaciju inovacija u digitalnoj sveri podrazumeva otvorenost za stalne promene i „kreativnu destrukciju“, fenomena o kome je gotovo sa ushićenjem četrdesetih godina prethodnog veka pisao austrijski ekonomista Jozef Šumpeter objašnjavajući prirodu cikličnih talasa kontinuiranih promena (Šumpeter, 2012).

Šumpeterova paradigma predstavlja podesan okvir za razumevanje prirode inovacija u današnjem digitalnom svetu. Šumpeterov model objašnjava zašto neke visoko tehnološke kompanije mogu brzo da se uzdignu,

a potom i da nestanu sa tržišta jednakom brzinom. Proizvođači i inovatori u današnjoj digitalnoj ekonomiji donose seizmičke društvene promene. Šumpeterov model takođe objašnjava zašto inovacije u oblastima digitalnih tehnologija mogu izazivati u određene otpore preduzetnika, posebno u kratkom roku (Pokrajac, 2015).

Primena digitalnih tehnologija omogućuje ostvarivanje komercijalizaciju efekata u preduzećima i šire u mnogim industrijama koji se teško mogu precizno kvantifikovati. Ovo posebno imajući u vidu njihove ukupne društvene koristi. Visoka stopa društvenog prinosa implicira efikasnu upotrebu resursa posmatrane zemlje u stvaranju ekonomskih vrednosti. Osnovni razlog zbog koga država na razne načine ulaže u razvoj i primenu digitalnih tehnologija nalazi se u činjenici da se njihova upotreba odlikuju stopom društvenog prinosa koja značajno premašuje stopu privatnih prinosa.

Ulaganja usmerena na istraživanje i komercijalnu primenu proizvoda u oblasti digitalnih tehnologija su od presudne važnosti za ekonomski rast. Preduzeća u industriji obezbeđuju oko dve trećine iznosa ukupnih izdataka aktivnosti istraživanja i razvoja, dok ostatak predstavljaju sredstva države. Industrija finansira istraživanja koja za rezultat imaju lansiranje novih proizvoda, dok država iskazuje brigu o nesmetanom odvijanju fundamentalnih istraživanja. Iako veliki deo državnih ulaganja u istraživanje i razvoj odlazi na projekte usmerene na specifične potrebe javnog karaktera, javno finansiranje istraživanja i tehnološkog razvoja je od izuzetnog značaja za ekonomski rast. Ovo tim pre što je opšte poznata činjenica da preduzeća nedovoljno investiraju u istraživanje i razvoj gledano iz društvene perspektive.

Fokusiranje menadžera i investicionih bankara na ostvarenje novčanih prinosa u što kraćem roku često je u velikoj suprotnosti sa inovacionim uspesima u industriji. Još pre više od osam decenija Kejns je sa pravom ukazao da spekulativno finansiranje predstavlja pretnju poslovanju industrijskih preduzeća.

Finansijske institucije predstavljaju jedan od elemenata svakog nacionalnog inovacionog sistema, jer omogućavaju pristup visoko rizičnom kapitalu preduzećima koja su zainteresovana za razvoj i korišćenje novih tehnologija: od industrije digitalnih tehnologija, nanotehnologije, „zelenih” tehnologija (Mazzucato & Semieniuk, 2017). Oblik finansiranja zavisi u velikoj meri od izvora, bilo da se radi o privatnom ili javnom sektoru, i takođe, od ponašanja velikog broja različitih javnih i privatnih finansijskih učesnika. U tom pogledu, brojna istraživanja su ukazala na pojavu svojevrsnog povlačenja privatnih kompanija iz finansiranja proizvodnih aktivnosti, usmeravajući poslovne aktivnosti na trgovinu vrednosnim papirima. Finansijska sredstva kompanija usmerena na ove poslovne poduhvate uveliko nadmašuju ulaganja u unapređenje ljudskog kapitala i ulaganja u aktivnosti istraživanja i razvoja (Mazzucato & Semieniuk, 2017).

Jedan od glavnih razloga relativnog smanjenja ulaganja u istraživanje novih tehnologija je njegovo usmeravanje na kratkoročno investiranje. Ovo iz osnovnog razloga što korporativne upravljačke strukture najčešće daju prioritet kvartalnom povraćaju sredstava. Njima takođe odgovaraju makroekonomski uslovi tokom poslednjih godina, kao što su niske kamatne stope, koje čine aktivnosti otkupa sopstvenih akcija profitabilnijim po-

slovnim poduhvatima u odnosu na dugoročne rizične poslove. Pritisak za maksimizacijom vrednosti akcionara se razlikuje od zemlje do zemlje u zavisnosti od „tipa kapitalizma“ koji je u njima razvijen (na primer, velika je razlika između Japana i SAD-a). Takođe, i firme unutar pojedinih sektora često različito reaguju na pritisak akcionara u zavisnosti od stila korporativnog upravljanja. Na primer, u sektoru telekomunikacija koji čini važan materijalni stub razvoja digitalne ekonomije, kompanije *Huawei* i *Ericsson* reinvestiraju ostvareni profit u proizvodnju, dok kompanija *Cisco* u velikoj meri investicione aktivnosti finansira stranim izvorima (Mazzucato, & Semieniuk, 2017).

KVANTIFIKACIJA NAPRETKA ZEMALJA EVROPE U DIGITALNOJ KONKURENTNOSTI

Digitalizacija može da pruži ogromnu korist čovečanstvu, ali takođe može doneti dublju kontrolu vlasti ili čak nove oblike totalitarizma. Treba biti svestan činjenice da brzina promena otežava integraciju, pa društvo mora da pronađe nove načine da efikasnije prati napredak u oblasti digitalizacije privrede i društva.

Počev od 2014. godine Evropska komisija prati napredak u digitalizaciji zemalja članica objavljujući godišnje izveštaje Indeksa digitalne ekonomije i društva (DESI). Svake godine izveštaji uključuju profile zemalja, koji pomažu državama članicama da identifikuju oblasti za prioritetne akcije na nivou EU u ključnim oblastima digitalne politike.

DESI je razvila Evropska komisija u svrhu ocenjivanja razvoja zemalja članica u smeru digitalizacije privrede i društva. Njegovu kompoziciju čine paketi relevantnih pokazatelja strukturiranih u četiri dimenzije: ljudski kapital, povezivanje, integracija digitalne tehnologije i digitalni javni srvisi. DESI indeks može iznositi između 0 i 1. Što je vrednost veća, to je država uspešnija na polju digitalizacije (tabela 3).

Tabela 3: Struktura DESI indeksa

<i>Dimenzija</i>	<i>Poddimenzija</i>	<i>Indikator</i>
1. Ljudski kapital	1a Veštine korisnika Interneta	1a1 Osnovne digitalne veštine
		1a2 Iznad osnovnih digitalnih veština
		1a3 Najmanje osnovne softverske veštine
	1b Napredne veštine i razvoj	1b1 IKT specijalisti
		1b2 Žene IKT specijalisti
		1b3 Preduzeća koja pružaju IKT obuku
		1b4 IKT diplomci

2. Povezivanje	2a Fiksni širokopojasni pristup	2a1 Sveukupno prihvatanje fiksnog širokopojasnog pristupa
		2a2 Najmanje 100 Mbps fiksnog širokopojasnog preuzimanja
		2a3 Najmanje 1 Gbps preuzimanje
	2b Fiksna širokopojasna pokrivenost	2b1 Brza širokopojasna (NGA) pokrivenost
		2b2 Pokrivenost fiksnom mrežom veoma velikog kapaciteta (VHCN).
	2c Mobilna širokopojasna mreža	2c1 4G pokrivenost
		2c2 5G spremnost
2c3 5G pokrivenost		
2c4 Pristup mobilnoj široko pojasnoj mreži		
2d Cene širokopojasnog pristupa	2d1 Indeks cena širokopojasnog pristupa	
3. Integracija digitalne tehnologije	3a Digitalni intenzitet	3a1 MSP sa najmanje osnovnim nivoom digitalnog intenziteta
		3b Digitalne tehnologije za preduzeća
	3b2 Društveni mediji	
	3b3 Veliki podaci	
	3b4 Oblak	
	3b5 AI	
	3b6 IKT za održivost životne sredine	
3b7 e-Fakture		
3c e-Trgovina	3c1 MSP koja prodaju on lajn	
	3c2 Promete-Trgovine	
	3c3 Prekogranična prodaja na mreži	
4. Digitalni javni servisi	4a e-Uprava	4a1 Korisnicie-Uprave
		4a2 Popunjeni obrasci
		4a3 Digitalni javni servisi za građane
		4a4 Digitalni javni servisi za preduzeća
		4a5 Otvoreni podaci

Izvor: *The Digital Economy and Society Index (DESI) 2021.*

Izvor podaka na bazi kojih je stračunat DESI indeks su uglavnom su relevantni organi zemalja članica prikupljeni od strane Evropske komisije (Generalni direktorat za komunikacione mreže, sadržaj i tehnologiju kao i Eurostat) i iz ad hoc studija koje je pokrenula Komisija.

Sve dimenzije učestvuju sa po 25% u ukupnoj vrednosti DESI indeksa (tabela 4).

Tabela 4: Učešće pojedinih dimenzija u strukturi DESI indeksa

<i>Dimenzija</i>	<i>Težina</i>
1. Ljudski kapital	25%
2. Povezivanje	25%
3. Integracija digitalne tehnologije	25%
4. Digitalni javni servisi	25%

Izvor: *The Digital Economy and Society Index (DESI) 2021.*

Vrednost pojedinih indikatora četiri dimenzije DESI indeksa data je u tabeli 5.

Tabela 5: Indikatori četiri dimenzije DESI indeksa

<i>Poddimensija</i>		<i>Težina</i>
1. Ljudski kapital		
1a	Veštine korisnika Interneta	50%
1b	Napredne veštine i razvoj	50%
2. Povezivanje		
2a	Fiksni širokopojasni pristup	25%
2b	Fiksna širokopojasna pokrivenost	25%
2c	Mobilna širokopojasna mreža	40%
2d	Cene širokopojasnog pristupa	10%
3. Integracija digitalne tehnologije		
3a	Digitalni intenzitet	15%
3b	Digitalne tehnologije za preduzeća	70%
3c	e-Trgovina	15%
4. Digitalni javni servisi		
4a	e-Uprava	100%

Izvor: The Digital Economy and Society Index (DESI) 2021.

DIGITALIZACIJA MEDIJA

Za neke istraživače, početak digitalizacije i digitalne revolucije je povezan sa pronalaskom mikroprocesora 1973. godine i njegovim masovnom korišćenjem. Drugi, pak, zastupaju mišljenje da je sveopšta digitalizacija brojnih društvenih i ekonomskih aktivnosti započela 1990-ih izumom interneta. U svakom slučaju, proces digitalizacije je identifikovan kao najznačajniji tehnološki trend koji korenito transformiše društvo i sve ekonomske aktivnosti bez izuzetaka (Fitzgerald, 2018).

U današnje vreme, firme ključujući medijske organizacije su pod kontinuiranom i vrlo izraženom presijom digitalizacije i imperativa prilagođavanja vlastitih poslovnih modela novoj stvarnosti. Međutim, uvek treba imati u vidu činjenicu da proces digitalizacije medija sobom nosi mnogostruke pogodnosti, ali da isti uvek podrazumeva visoka finansijska ulaganja.

Danas se mediji dominantno doživljavaju kao prezenteri već i stvaraoci slike društvenih događaja. Drugim rečima, savremeno društvo je hiperdigitalizovano, a da često nije toga ni svesno. Naime, digitalni mediji su prenosilac informacija ali su oni istovremeno i aktivni creator kulturnih sadržaja i celokupnog sistema društvenih vrednosti. Zahvaljujući potencijalu savremenih komunikaciono-informacionih tehnologija, sadržaji poput slike, teksta, audio i video zapisa, digitalni mediji mogu preneti na veoma udaljene lokacije gotovo u realnom vremenu. Danas je ispoljen ekspanzivan trend razvoja mrežne povezanost tekstualnih, zvučnih, slikovnih i digitalnih komunikacija što za rezultat ima izraženu konvergenciju pojedinačne i masovne komunikacije.

Digitalizacija medija je omogućila interaktivnost, razmenu teksta, slika, video i audio sadržaja kao različitih formi mrežnog povezivanja velikog broja ljudi omogućivši im time krajnje jednostavnu interaktivnu

komunikaciju. Zahvaljujući multiplikovanim kanalima prenosa, digitalizacija medija je učinila mogućim dvosmernu komunikaciju informacija, kao novi kvalitet u medijatzaciji prostora.

Digitalni mediji pojednostavljuju neposrednu komunikaciju, ali se istovremeno smanjuje mogućnost kontrolisanja sadržaja i načina korišćenja poslate poruke. Digitalizacija je medijskim organizacijama nametnula neophodnost redizajniranja egzistirajućih poslovnih modela u cilju njihovog prilagođavanja novim zahtevima društva i promenama koje se svakodnevno dešavaju.

Proces složenih i u mnogim aspektima izraženo protivurečnih prmena strukture društva i kulture je dobrim delom determinisan fenomenom tzv. medijske logike, odnosno uticaja medija na brojne podsisteme društva. Pritom, ni jednog momenta se ne sme izgubiti iz vida činjenica da se u epicentru funkcionisanja većine digitalnih medija nalazi komercijalna logika i stav da profitabilnost medijskih organizacija predstavlja osnovni kriterijum njihovog efikasnog tržišnog funkcionisanja. Gotovo da i nije potrebno isticati da je kriterijum maksimizacije profita ne retko u neposrednoj vezi sa sve izraženijom tabloidizacijom i senzacionalizacijom digitalnih medija.

ZAKLJUČAK

Digitalna tehnologija je u ovom veku korenito redizajnirala noseće oblike poslovanja, sisteme obrazovanja, rasonode, načine pružanja javnih usluga. Promene su sve očiglednije i radikalnije na nivou pojedinaca, organizacija bez izuzetaka i društva u celini. Sa aspekta sadržajne obuhvatnosti, moguće je razlikovati tri nivoa opsega sadržajne obuhvatnosti digitalne ekonomije: a) centralni deo – IKT sektor, b) uži opseg – digitalna ekonomija, i c) široki opseg – digitalizovana ekonomija.

Digitalizacija ekonomije se može označiti jednim od ključnih pokretača ne samo ekonomskog već i društvenog razvoja. Kao svojevrsna ilustracija važnosti razvoja digitalne ekonomije može da posluži kreiranje kompozitnog iindikatora Indeksa digitalne ekonomije i društva kao pokazatelja dostignutog nivoa digitalizacije zemalja EU, pomoću koga Evropska komisija počev od 2014. prati napredak zemalja članica u oblasti digitalizacije privrede društva.

Digitalizacija medija je omogućila interaktivnost, razmenu teksta, slika, video i audio sadržaja kao različitih oblika i mogućnost umrežavanja velikog broja ljudi. Ona je korisnicima omogućila veoma jednostavnu interaktivnu komunikaciju.

LITERATURA

- Atkinson, R. D. *The past and future of America's economy: long waves of innovation that power cycles of growth*. Edward Elgar Publishing, 2004.
- Atkinson, Robert D. "Boosting European prosperity through the widespread use of ICT". *Information Technology and Innovation Foundation* (2007): 1–2.
- Atkinson, Robert and Stephen, Ezell. "Innovation economics: the race for global advantage". In *Practicing sustainability*, 123–126. New York, NY: Springer New York, 2012.

- Bryce R. "Smaller faster lighter denser cheaper: How innovation keeps proving the catastrophists wrong?". *Public Affairs*, 2014.
- Bukht, Rumana, and Richard Heeks. "Defining, conceptualising and measuring the digital economy". *Development Informatics working paper* 68 (2017).
- Carayannis, Elias G. et al. "Technological learning for entrepreneurial development (TL4ED) in the knowledge economy (KE): Case studies and lessons learned". *Technovation* 26, 4 (2006): 419–443.
- Czarnitzki, Dirk, and Kornelius Kraft. "Spillovers of innovation activities and their profitability". *Oxford Economic Papers* 64, 2 (2012): 302–322.
- Đoković, Goran, Pušara, Aleksandra and Aleksandra Pavićević. „Nove tehnologije u cilju povećanja kvaliteta tržišta rada“. *Editor* 7, 2 (2021): 7–21.
- Fitzgerald, Michael, et al. "Embracing digital technology: A new strategic imperative". *MIT sloan management review* 55, 2 (2014): 1.
- Forbes Magazine. Forbes billionaires 2023: The richest people in the world. [Internet]. [cited 2023]. Available from: <https://www.forbes.com/billionaires/>
- Heeks, Richard. "Researching ICT-based enterprise in developing countries: Analytical tools and models". *Development Informatics Working Paper* 30 (2008).
- Lazović, Vujica, and Tamara Đuričković. *Digitalna ekonomija*. Cetinje: Autorsko izdanje. 2018.
- Mann L. and D. Rosen. *APEC and the New Economy*. APEC Secretariat, 2001.
- Mazzucato, Mariana, and Gregor, Semieniuk. "Public financing of innovation: new questions". *Oxford Review of Economic Policy* 33, 1 (2017): 24–48.
- Nedić, Vladimir, Slobodan Cvetanović, and Danijela Despotović. "ICT as a Component of Knowledge Economy Development of Western Balkan Countries". *Industrija* 42, 4 (2014): 55–77.
- Olló-López, Andrea, and M. Elena Aramendía-Muneta. "ICT impact on competitiveness, innovation and environment". *Telematics and Informatics* 29, 2 (2012): 204–210.
- Pokrajac, Slobodan. *Menadžment*. Beograd: Mašinski fakultet univerziteta u Beogradu, 2015.
- Schwab, Klaus. "The global competitiveness report 2018". *World Economic Forum*, 2018.
- Šumpeter Joseph. *Teorija privrednog razvoja*. Beograd: Službeni glasnik, 2012.
- The Digital Economy and Society index (DESI)*. Shaping Europe's digital future. (n.d.). [Internet]. [cited 2023]. Available from: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi>
- Vidas-Bubanja, Marijana, and Snežana Popovčić-Avrić. "Izazovi digitalne transformacije privrede Srbije / The Challenges of Digital Transformation of the Serbian Economy". U *How to Cope With Disrupted Times*, 782. (2018).

DIGITAL ECONOMY AND DIGITALIZATION OF THE MEDIA

Summary

In this century, digital technology has radically redesigned the main forms of business, systems of education, entertainment, and ways of providing public services. Changes are increasingly obvious and radical at the level of individuals, organizations without exception and society as a whole.

In the paper, first of all, an attempt was made to explain the content coverage of the digitalization phenomenon, especially from the aspect of different ranges of the digital economy as a new development paradigm. Then, the digitalization phenomenon was observed as a driver of modern social and economic development. The structure of the Digital Economy and Society Index is presented in detail as an indicator of the achieved level of digitization of the EU countries. Finally, the peculiarities of digitization in media organizations were highlighted.

Key words: digitization, digital technologies, digital economy, index of digital economy and society, digitization of media